

SPRÁVA FRANZA KARMASINA PRE VOLKSDEUTSCHE MITTELSTELLE¹ O JEHO POBYTE NA VÝCHODNOM FRONTE V DŇOCH 1. – 14. JÚLA 1941²

MICHAL SCHVARC

SCHVARC, M.: Franz Karmasin's Report for Volksdeutsche Mittelstelle on his Stay in the Eastern Front on 1 – 14 July 1941. *Vojenská história*, 9, 4, 2005, pp 102 – 108, Bratislava.

In the study the author pointed out that military service of Carpathian Germans in the period since autumn 1938 to summer 1941 had been modified several times. The Governmental Regulation No. 39 of 24 February 1939 brought liberation of Carpathian Germans from the military service in the Czecho-Slovak Army. The establishment of the Slovak State changed the situation diametrically and also the German Empire agreed with the military service of Carpathian Germans in the Slovak Army; however the Supreme Command of German Defence Power (OKW) considered the formation of special German units purposeless. The status of German units in the Slovak Army was not clear even at the beginning of the war against Poland. In the conclusion there is a mention of the military career of F. Karmasin during the eastern campaign. *Military History. Eastern Europe. World War II. Carpathian Germans.*

Problematika jednotiek karpatských Nemcov v rámci slovenskej armády v slovenskej historiografii nenašla doposiaľ spracovanie. Jedinou prácou, aj keď s viacerými faktografickými chybami, ktorá sa zaoberá touto témou, je štúdia karpatskonemeckého historika Rudolfa Melzera *Wehrdienst der Karpatendeutschen in der slowakischen Armee 1939 bis 1944* (Vojenská služba karpatských Nemcov v slovenskej armáde v rokoch 1939 až 1944).³ Vychádza z nemeckých prameňov nachádzajúcich sa v Spolkovom archíve v Koblenzi a Berlíne a Vojenskom archíve vo Freiburgu.

Vojenská služba karpatských Nemcov prešla v období jeseň 1938 až leto 1941 viacerými modifikáciami. Vládne nariadenie č. 39 z 24. februára 1939 oslobodilo karpatských Nemcov od vojenskej služby v rámci česko-slovenskej armády.⁴

Vznikom slovenského štátu sa situácia diametrálne zmenila a s vojenskou službou karpatských Nemcov v slovenskej armáde súhlasila aj Nemecká ríša, avšak vytváranie osobitných nemeckých jednotiek považovalo Vrchné velenie nemeckej brannej moci (OKW) za neúčelné.⁵ Aj slovenská

¹Volksdeutsche Mittelstelle (VoMi): VoMi vznikla 9. 12. 1936 ako centrála pre koordináciu práce s nemeckými menšinami v zahraničí. Jej vedúcim bol od 1. 1. 1937 Werner Lorenz, ktorý od roku 1938 podliehal priamo H. Himmlerovi. Jej cieľom bolo získavať etnických Nemcov pre myšlienku národného socializmu. Riadila činnosť nemeckých menšín v Európe a presadzovala napĺňanie cieľov Hitlerovej zahraničnej politiky (napr. Sudetská kríza). Od roku 1939 organizovala VoMi presídľovanie nemeckých menšín zo zahraničia do Nemecka, preverovala rasovú a politickú spôsobilosť etnických Nemcov a vyberala cudzincov vhodných na ponemčenie. Od júna 1941 samostatný úrad SS. VoMi mala spolu 11 úradov. Nemecké menšiny v Európe spadali pod správu Úradu IX – politické vedenie nemeckých národných skupín a Úradu X – vedenie hospodárstva v rámci nemeckých národných skupín. K problematike VoMi: LUMANS, V. O.: *Himmlers Auxiliaries. The Volksdeutsche Mittelstelle and the German National Minorities of Europe.* Londýn 1993; JACOBSEN, H. A.: *Nationalsozialistische Aussenpolitik 1933 – 1938.* Frankfurt nad Mohanom – Berlín 1968, s. 234-245.

²Ministerstvo vnútra SR, Slovenský národný archív v Bratislave (ďalej SNA BA), fond 116 F. Karmasin 116 – 10 – 2/89 – 99.

³MELZER, R.: *Wehrdienst der Karpatendeutschen in der slowakischen Armee 1939 bis 1944.* In: *Karpatenjahrbuch 1994,* Stuttgart 1993, s. 68-83.

⁴Grenzboten, 1. 3. 1939, s. 3; 2. 3. 1939, s. 4.

⁵Bundesarchiv – Militärarchiv Freiburg (ďalej BA-MA), RW 5/V. 439. Vrchné velenie Wehrmachtu Zahraničnému úradu, 22. 5. 1939; Podklady pre náčelníka úradnej skupiny zahraničie, 22. 5. 1939.

vláda sa k myšlienke vlastných nemeckých jednotiek stavala spočiatku odmietavo.⁶ Napokon sa však v polovici júla 1939, pod nemeckým nátlakom, zaviazala, že karpatským Nemcom umožní zabudovanie do armády vo forme, „*ktorá je primeraná postaveniu Nemeckej ríše voči slovenskému štátu*“⁷. Nemecký pluk mal mať po prápore v posádkach Bratislava, Nemecké Pravno (dnešné Nitrianske Pravno) a Spišská Nová Ves.⁸ Realita však napokon tomuto návrhu nezodpovedala.

Aj keď slovenská vláda koncom júla 1939 zrušila spomenuté nariadenie z konca februára 1939,⁹ status nemeckých jednotiek v rámci slovenskej armády nebol jasný ešte ani na začiatku vojny s Poľskom.¹⁰ Strážny prápor Spiš, utvorený väčšinou z príslušníkov FS, podliehal spočiatku veliteľovi nemeckej vojenskej komisie a od polovice septembra 1939 slovenskému pešiemu pluku 35/B.¹¹ Táto jednotka sa stala základom vlastných nemeckých jednotiek v slovenskej armáde: 3. pešieho práporu v Kremnici a nemeckého oddielu 12. delostreleckého pluku v Kežmarku.¹²

Nemecký peší prápor sa vytvoril na jeseň 1939 ako II. prápor 1. pešieho pluku slovenskej armády v Levoči. Jednotka bola dislokovaná v Spišskej Novej Vsi a lete 1940 sa prápor premiestnil do svojho pôvodne určeného stanoviska – do Kremnice ako III. prápor 3. pešieho pluku s veliteľstvom vo Zvolene. Jednotke až do vojny so ZSSR velil major Walter Domes, pôvodom sudetský Nemeec.¹³

Nemecký delostrelecký oddiel vznikol koncom septembra 1939 ako IV. delostrelecký oddiel 1. delostreleckého pluku v Žiline.¹⁴ Oddiel bol od polovice decembra 1939 dislokovaný v Kežmarku, ale v dôsledku zlých hygienických podmienok (časť mužstva bola ubytovaná na hrade a časť v nedokončených kasárňach) a epidémie brušného týfusu sa vo februári 1940 vrátil späť do Žiliny. Po prekonaní epidémie sa oddiel premiestnil do Kežmarku k 12. delostreleckému pluku. Veliteľom oddielu bol major Karol Pichl.¹⁵

Hlavným problémom oboch nemeckých jednotiek bol nedostatok nemeckých dôstojníkov a predovšetkým poddôstojníkov. Franz Karmasin sa od roku 1941 usiloval ich nedostatok nahradiť karpatskonemeckými poddôstojníkmi slúžiacimi toho času vo Waffen-SS.¹⁶ Tento nedostatok sa vedeniu nemeckej menšiny do začiatku ozbrojeného konfliktu so ZSSR nepodarilo odstrániť.

Na záver niekoľko slov k „vojenskej kariére“ F. Karmasina, ktorá nebola spočiatku vôbec slávna. Základnú vojenskú službu absolvoval v československej armáde. Zo začiatku slúžil pri 6. dragúnskom pluku v Bzenci, no po mesiaci bol superarbitrovaný. Po šiestich mesiacoch oddržal opätovne povolávací rozkaz. Šesť týždňov pôsobil v pracovnom oddiele pri 7. dragúnskom pluku v Hodoníne, a potom bol prevelený k zdravotníckej službe do kláštora Hradiš pri Olomouci, kde bol po deviatich mesiacoch prepustený do civilu ako nadpočetný. Dosiahol hodnosť desiatnika.¹⁷

⁶Grenzbote, 16. 4. 1939, s. 1.

⁷ĐURICA, M. S.: La Slovacchia e le sue relazioni politiche con la Germania 1938 – 1945. I. diel. Padova 1964, dokument č. 77a, s. 236; dokument č. 78, s. 238.

⁸BA-MA, RW 5/V. 440, Organizácia slovenskej brannej moci, 13. 7. 1939.

⁹Vládne nariadenie č. 182/1939 Sl. z. o zrušení vládneho nariadenia zo dňa 24. 2. 1939, č. 39 Sb. I., ktorým sa príslušníci nemeckej národnosti vynímajú z brannej povinnosti z 25. 7. 1939.

¹⁰SNA BA, Národný súd (ďalej NS), Tn ľud 8/46 – Alexander Mach, konštitút A. Macha, mikrofilm II. A 898.

¹¹BA-MA, RH 31 – 4/V. 4. F. Barckhausen Mündlovi, 27. 2. 1940; Vojenský historický archív v Trnave (ďalej VHA TT), f. Bernolák, šk. 2. Rozkaz na presun práporu I/35, 14. 9. 1939; Organizácia peších plukov, 15. 9. 1939; Bernolák, šk. 6. Tabuľka nového zoskupenia a podriadenosti útvarov zbraní (Jánošíkovi) dňom 15. 9. 1939.

¹²PREČAN, V.: Slovenské národné povstanie. Dokumenty. Nemci a Slovensko. Bratislava 1971, dokument č. 21, s. 67.

¹³Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Banskej Bystrici (ďalej ŠA BB), Okresný ľudový súd v Kremnici 1945 – 1946 (ďalej OLS Kremnica), š. 5, Tľud 287/46 – Adalbert Debnár – Daumler; MELZER, R.: Wehrdienst der Karpatendeutschen..., s. 70-71; DEBNAR – DAUMLER, A.: Die Geschichte des Deutschen Bataillons. Nepublikovaný rukopis, 1983; Grenzbote, 23. 9. 1939, s. 9; Deutsche Stimmen, 23. 9. 1939, s. 2.

¹⁴VHA TT, Bernolák, š. 2. Nástup nováčikov nemeckej národnosti – prípravy, 27. 9. 1939.

¹⁵MELZER, R.: Wehrdienst der Karpatendeutschen..., s. 71.

¹⁶Institut für die Zeitgeschichte München (ďalej IfZ), mikrofilm MA 306, fólia 2 593 706. G. Berger H. Himmelerovi, 28. 2. 1941.

¹⁷SNA BA, fond Deutsche Partei 126 – 3 – 3/95. Životopis F. Karmasina. Bez dátumu, pravdepodobne roky 1936 – 1937; Bundesarchiv Berlin (ďalej BArch), bývalý Bundesdokumentcenter (BDC), SSO, Karmasin Franz, Životopis. Za poskytnutie materiálu ďakujem Kataríne Hradskej.

Vojenská história

Kariéru dôstojníka mu umožnil až vznik slovenského štátu. Dňa 1. septembra 1939 ho minister národnej obrany Ferdinand Čatloš povýšil do hodnosti stotníka¹⁸ a hneď v ten istý deň odišiel na front, napriek tomu, že VoMi rozhodla, aby zotrval na svojom poste vodcu národnej skupiny.¹⁹ Jeho prítomnosť na fronte vyvolávala zmiešané pocity medzi Nemcami samotnými. Najviac ich poburovala tá skutočnosť, že ich vodca nemal na uniforme pásku so svastikou a na lodičke mal namiesto stranického odznaku umiestneného slovenského orla.²⁰

Keď začal ozbrojený konflikt so ZSSR, odišiel F. Karmasin 1. 7. 1941 na východný front. Bol pridelený k štábu F. Čatloša s úlohou nadviazať a udržiavať spojenie s karpatskými Nemcami mimo svojich jednotiek, aby sa predišlo národnostným sporom, a tým sa neoslabila úderná sila jednotiek.²¹

Karmasinovo zaradenie v štábe ministra obrany kritizovali samotní karpatskí Nemci a podľa ich mienky mal stáť v prvej línii. SD však považovala jeho zaradenie v štábe za pragmatickejšie, pretože F. Karmasin nedisponoval schopnosťami veliť vojenským jednotkám²² a jeho dôstojnícka hodnosť mala len symbolický význam.

F. Karmasin na fronte dlho nezostal a po dvoch týždňoch sa vrátil späť na Slovensko, aby mohol o stave jednotiek karpatských Nemcov a ich využitia v rámci slovenskej armády referovať svojmu nariadenému orgánu VoMi. Týmto krátkym pobytom na východnom fronte sa jeho vojenská kariéra prakticky skončila.

Bratislava, 14. júla 1941
F/P.

Volksdeutsche Mittelstelle,
referát Slovensko,
Berlín W 62
Keithstrasse 29.

Po takmer dvojtýždňovom pobyte pri slovenských jednotkách si Vás dovoľujem oboznámiť s mojimi nasledovnými skúsenosťami a pozorovaniami: Vopred konštatujem, že asi 250 kamarátov²³ vykonáva službu vo Waffen-SS²⁴ a veľký počet záložníkov Waffen-SS sa naďalej nachádza doma na dovolenke. Keď začal konflikt so ZSSR, stalo sa nasledovné:

1. Považoval som za svoju povinnosť, v dôsledku nespočetných pokusov umožniť frontové nasadenie nemeckého mužstva,²⁵ a adresoval som svojim nadriadeným miestam, teda ríšskemu vodcovi SS²⁶ a Volksdeutsche Mittelstelle žiadosť, aby sa umožnilo frontové nasadenie nemeckej národnej skupiny vo väčšom rozsahu, aby teda došlo k nasadeniu nemeckého práporu a delostreleckého oddielu.

Telegrafoval som v domnienke, že sa slovenská armáda bojov nezúčastní.²⁷ Služobný postup som zvolil preto, že išlo o čisto vnútroárodnú záležitosť. Je samozrejmé, že som nemohol

¹⁸BArch (BDC) SSO, Karmasin Franz, Životopis; Grenzbote, 6. 9. 1939, s. 5.

¹⁹BA-MA, RW 5/V. 441. Telefonát VoMi, 5. 9. 1939.

²⁰BArch, R 70 Slowakei/258, Bl. 13. Výtah zo správy o okružnej ceste po Slovensku 4. a 5. 11. 1939.

²¹SNA BA, F. Karmasin 116 – 10 – 2/119. F. Karmasin VoMi, 1. 7. 1941.

²²BArch, R 70 Slowakei/258, Bl. 112. Poznámka SD zo 16. 7. 1941.

²³Oslovenie, ktoré sa oficiálne zaviedlo v rámci Deutsche Partei (DP).

²⁴Ako rezerva Waffen-SS slúžil na Slovensku ET Sturmbann – vybrané odiely FS, ktorý vznikol koncom januára 1940.

²⁵Pod označením nemeckého mužstva sú chápané Freiwillige Schutzstaffel (Dobrovoľné ochranné zbory – FS), paramilitaristická ozbrojená zložka DP. O ich potenciál sa od leta 1939 zaujímali viaceré ríšskonemecké vojenské a branné organizácie ako SS, SA, NSKK, NSFK a RAD.

²⁶Heinrich Himmler.

²⁷Možnosť nasadenia slovenskej armády vo vojnovom konflikte proti ZSSR naznačil minister národnej obrany Ferdinand Čatloš v rozhovore s nemeckým vojenským atašé začiatkom mája 1941. (Bundesarchiv – Militärarchiv Freiburg (ďalej BA-MA), RW 5/V. 444. Vojenský atašé generálnemu štábu pozemného vojska – oddelenie atašé, 181/41 geh, 2. 5. 1941.)

z krajiny tajne prepašovať dve vojenské telesá, ale ak by došlo povolenie od ríšskeho vodcu, podnikli by sa oficiálne kroky. O rokovaniach, ktoré viedlo nemecké vyslanectvo a predmetom ktorých bol vstup Slovenska do vojny,²⁸ som nebol informovaný, takže som ich nemohol zohľadniť.

Medzitým vstúpilo Slovensko do vojny a týmto momentom sa stalo samozrejmosťou, že národná skupina bude k dispozícii a nasadená v rámci slovenskej armády. Uvádzam to len preto, lebo nemecký vyslanec²⁹ považoval za nekorektnosť, keď som sa v otázke nasadenia nemeckých vojenských telies neobrátil najskôr na ministra národnej obrany alebo na inú slovenskú inštanciu. Vyjadril som svoj názor v uvedenom zmysle a ešte aj teraz zastávam stanovisko, že môj postup bol absolútne bezchybný a korektný.

2. Záložníci Waffen-SS chceli samozrejme hneď od začiatku vojny so ZSSR slúžiť vo Waffen-SS. Rovnako samozrejme bolo a myslím aj úplne v zmysle samotného ríšskeho vodcu, že sme podnietili kamarátov, aby narukovali ku svojim príslušným slovenským vojenským telesám a vykonali si svoju povinnosť. Uvádzam to preto, lebo, keď chceli traja kamaráti prekročiť hranice a boli pritom zadržaní, nemecká vojenská misia,³⁰ resp. nemecké vyslanectvo zvalilo aj tento prípad na nás.

Keď sa mobilizácia začala, sám som sa dobrovoľne prihlásil do služby, rovnako aj hlavný vedúci Ing. Oldofredi,³¹ ktorý je ináč ríšskym Nemcom, a krajinský veliteľ FS Walter Donath.³² Okrem toho všetci povolaní kamaráti narukovali k svojim vojenským telesám.

Slováci sa zúčastnili (na vojne – pozn. M. S.) dvoma divíziami.³³ Keďže sa mobilizácia vyhlásila dňom začatia bojov, vyčlenili sa z oboch divízií motorizované zväzky a pod velením nemeckého veliteľa,³⁴ podplukovníka Pilfouska,³⁵ a skupina bola ihneď daná k dispozícii nemeckému armádnemu zboru.³⁶ Držali sa veľmi dobre. Rozhodujúcim spôsobom zasiahli pri zdolávaní opevnených pozícií na rieke San. Nemecké velenie bolo s nasadením veľmi spokojné.³⁷ Okrem veliteľa sa na aktívnom zásahu nepodieľal samozrejme ani jeden etnický Nemeč. Naproti tomu etnickí Nemci narukovali takmer ku všetkým ostatným vojenským telesám a naopak k dvom nemeckým jednotkám bolo pridelených 40 – 70 % Slovákov, takže pri

²⁸K problematike rokovani o účasti Slovenska na vojne proti ZSSR pozri KAISER, J.: Die Politik des Dritten Reiches gegenüber der Slowakei 1939 – 1945. Ein Beitrag zur Erforschung der nationalsozialistischen Satellitenpolitik in Südosteuropa. Dizertačná práca. Bochum 1969, s. 536-544.

²⁹Hans Elard Ludin – nemecký vyslanec na Slovensku 1941 – 1945.

³⁰Hlavnou úlohou Nemeckej vojenskej misie na Slovensku bol dozor nad organizovaním slovenskej armády, výcvik mierovej a vojnovnej armády, poradenstvo pri vydávaní vojenských predpisov a poriadkov a obrane krajiny. K problematike nemeckej vojenskej misie pozri KAISER, J.: Die Politik des..., s. 126-133; TÖNSMEYER, T.: Das Dritte Reich und die Slowakei 1939 – 1945. Politischer Alltag zwischen Kooperation und Eigensinn. Paderborn 2003, s. 293 – 306.

³¹Enst Anton Oldofredi, sudetský Nemeč, v rokoch 1939 – 1943 vedúci Hlavného úradu DP pre vojenskú a pracovnú službu.

³²Walter Donath, sudetský Nemeč, od jesene 1938 do marca 1943 krajinský veliteľ FS. Padol ako príslušník 1. tankovej divízie SS „*Leibstandarte Adolf Hitler*“ v bojoch o Charkov 13. 3. 1943. V neprítomnosti ho vo funkcii zastupoval veliteľ ET Heinz Riegler.

³³Do konca júla 1941 sa používalo označenie 1. a 2. divízia. K 6. 8. 1941 došlo z dôvodu veľkých strát Rýchlej brigády k preskupeniu slovenských jednotiek pod nemeckým velením – z časti Rýchlej brigády a 1. divízie sa vytvorila Rýchla divízia a z 2. divízie Zaisťovacia divízia.

³⁴V origináli volksdeutscher Kommandeur.

³⁵Rudolf Pilfousek, sudetský Nemeč, plk. generálneho štábu, neskôr veliteľ Zaisťovacej divízie. Vo februári 1944 ho F. Čatloš poveril velením opevňovacích prác na východnom Slovensku. V lete 1944 prešiel do Waffen-SS, pôsobil v škole tankových granátnikov v Prosečnicích na Morave (Kienschlag) a od novembra bol veliteľom formácií SS – Heimatschutz.

³⁶Rýchla skupina, ako sa tento bojový zväzok nazýval, bola spočiatku podriadená veliteľovi armádnej tylovej oblasti Juh, od začiatku júla 17. vrchnému armádnemu veleniu nemeckej brannej moci. 8. júla 1941 sa po doplnení preskupila na Rýchlu brigádu. Po veľkých stratách pri Lipovci sa brigáda preskupila a vytvorila sa z nej Rýchla divízia.

³⁷Pozri BA-MA, RW 5/V. 444. Správa vojenského ataše pri nemeckom vyslanectve, č. 288/41 geh, 2. 7. 1941; RW 5/V. 8. Príloha A k správe o činnosti nemeckej vojenskej misie č. 244/41 geh.

aktívnom nasadení už nemôže byť reč o jednotkách etnických Nemcov.³⁸ V priebehu týchto dvoch týždňov som nenavštívil len tieto dve jednotky, ktoré pre jednoduchosť označujem ako nemecké jednotky,³⁹ ale aj takmer všetky ostatné jednotky a veliteľské miesta a všade som nachádzal etnických Nemcov. Okrem iného sú Nemcami vedúci intendant (plukovník Kramer), veliteľ delostrelectva (plukovník Dotzauer)⁴⁰ a vrchný vojenský sudca (plukovník Fritz). V generálnom štábe sa okrem tlmočníkov a spojárov z radov mužstva nachádza celý rad dôstojníkov nemeckej národnosti. Nemeckí záložní dôstojníci sú pri mnohých jednotkách. Skrátka, celá slovenská armáda je prestúpená etnickými Nemcami.⁴¹

Musím však, žiaľ, skonštatovať, že toto prestúpenie sa neprejavuje celkom v pozitívnom zmysle. Na jednej strane Slováci⁴², prirodzene, trochu žiarlia na vystupovanie Nemcov⁴³ a v dôsledku toho aj na ich úspechy. Napr. jeden z bunkrov dobyl nemecký poručík (Gretzmacher) so svojimi mužmi.⁴⁴ Kým hrdinské činy Slovákov sa vychvaľujú, nasadenie mojich kamarátov sa zamlčiava. Slovenské mužstvo sa na druhej strane vplyvom vojenského vystupovania Nemcov cíti trochu zabrzdené. Ako som sa dozvedel, pri 5. prápore, v rámci ktorého je väčší počet nemeckých kamarátov, dochádza k sporom, keď si Nemci na svojich pochodoch spievajú. Slováci však nespievajú nikdy. Ale keď Nemci začnú spievať, súčasne sa pridávajú aj Slováci, čo prirodzene nepôsobí dobre a má to ešte horšie následky. Prejavuje sa to najmä počas nasadenia ďalších vojenských telies na fronte.

Ukázalo sa, že slovenská armáda ako taká nie je vhodná na frontové boje.⁴⁵ Nemecká branná moc po obsadení⁴⁶ Čech zabavila a zo Slovenska odviezla ťažké zbrane, väčšinu tankov a predovšetkým nákladných automobilov. Slovenská armáda nebola teda po technickej stránke pripravená na rýchlu vojnu. To čo ale nasadila, je jediné čo má. Slovenská armáda nedisponuje zálohami lietadiel, tankov, automobilov atď. Prakticky sa mohla nasadiť len Rýchla skupina,⁴⁷ ktorú som v úvode spomenul, kým zvyšok (armády – pozn. M. S.) sa využíva na zabezpečenie tyla. Po dlhých sporoch, pri ktorých prirodzene zohrala úlohu prestíž slovenského⁴⁸ najvyššieho veliteľa a ministra Čatloša, sa rozhodlo v tomto zmysle: Rýchla skupina podplukovníka Pilfouska mala byť posilnená po jednom prápore z oboch divízií.⁴⁹ Ihneď som sa, samozrejme, zasadil za to, aby bol do boja nasadený i nemecký prápor, a to nielen na základe národnostných úvah, ale aj z vecného hľadiska, pretože podľa posudku veliteľa pluku,⁵⁰ ba aj samotného ministra,

³⁸Nemecké jednotky slovenskej armády trpeli nedostatkom dôstojníkov a najmä poddôstojníkov. Nemecký prápor nebol na východnom fronte nasadený ako jednotná formácia, predovšetkým pre výhrady zo slovenskej strany. V rámci Rýchlej divízie sa sformovala len jedna nemecká rota a jedna nemecká batéria. Zvyšok práporu bol začlenený do Zaisťovacej divízie, avšak nie ako kompaktný útvar. (BA-MA, RW 5/V. 446. Správa šéfa nemeckej vojenskej misie gen. Otta č. 281/41geh, 26. 11. 1941; DEBNAR – DAUMLER, A.: Geschichte des Deutschen Bataillons. Nепublіkovaný rukopis, 1983.)

³⁹V origináli volksdeutsche Einheiten.

⁴⁰V origináli Totzauer. Quido Dotzauer, pôvodom Čech, sa vydával za sudetského Nemca. Veliteľ delostrelectva 6. slovenského zboru v Prešove.

⁴¹Toto Karmasinovo tvrdenie je preňho typické. V správach rišskonemeckým orgánom často preháňal a zveľičoval.

⁴²V origináli die slowakischen Stellen.

⁴³Myslia sa tým karpatskí Nemci.

⁴⁴Správy o dobytí bunkra v Zaluží na rieke San poručikom Gretzmacherom a jeho mužstvom priniesli Grenzbote 10. 7. 1941 a Deutsche Stimmen 12. 7. 1941.

⁴⁵V origináli Fronteinsatz.

⁴⁶V origináli Niederringung.

⁴⁷V origináli schnelle Abteilung.

⁴⁸V origináli das Prestige unseres Oberkommandierenden Minister Čatloš.

⁴⁹Rýchla skupina bola posilnená o motorizované jednotky 1. prieskumného oddielu, motorizovanú ženijnú čatu, motorizovanú batériu s delami ráže 10,5 cm, dva mínometry a asi 180 mužov, neskôr o ďalšie dva delostrelecké oddiely. Posilnením sa preformovala na Rýchlu brigádu (BA-MA, RW 5/V. 8. Príloha A k správe o činnosti nemeckej vojenskej misie č. 244/41 geh.)

⁵⁰Mikuláš Markus, počas SNP veliteľ 4. a 3. taktickej skupiny povstaleckej armády.

bol nemecký prápor najlepší. Ja sám som jedného dňa prechádzal niekoľko hodín popri slovenských oddieloch. Jediný prápor pochodoval dobre a spievajúc, a bol to nemecký prápor.⁵¹ Aj príslušný dôstojník nemeckej vojenskej misie podporil požiadavku nasadenia nemeckého práporu. Generál Čatloš zastáva stanovisko, že nemožno nariadiť frontové nasadenie, ale chcel, aby sa dobrovoľne hlásili roty z jednotlivých práporov divízií a z nich sa vytvoril pohotovostný prápor. Veliteľ operačného oddelenia si uvedomil, že sa nemecký prápor nachádza príliš vzađu. Pretože išlo o súrnu záležitosť, mala byť vybratá priestorovo najbližšia jednotka. Ako kuriér som išiel s generálovým rozkazom za veliteľom divízie plukovníkom Turancom.⁵² Ten prehlásil, že výzva k dobrovoľnému hláseniu je technicky nemožná, pretože celá divízia je na pochode. Nemecký prápor však nechcel uvoľniť, pretože z národnostných dôvodov kládol dôraz na to, aby na nepriateľa narazil ako prvý slovenský prápor. Vybral sa teda iný prápor. Divízny rozkaz som sám odovzdal veliteľovi práporu. Konštatujem, že to je ten prápor, v ktorom došlo k rebéliám už v nástupnej oblasti.⁵³ Prápor sa vyňal, stanovisko veliteľstva sa premiestnilo a prápor sa cvičí stále na tom istom mieste, kým nemecký prápor sa nachádza už 120 km pred ním.

Veliteľ nemeckej vojenskej misie generál Otto⁵⁴ mi prehlásil, že nemecký prápor nemôže byť nasadený, pretože v prvom rade je rozhodujúca kvalita a nemecký prápor nie je najlepší, ale ten vybraný je najlepší.⁵⁵ Upozornil som ho na jeho omyl a predovšetkým som mu nezabudol pripomenúť, že som sa zapojil do celej udalosti okolo nasadenia práporu, pretože som to bol ja, ktorý podával rozkazy ústne ďalej. Trval však na svojom tvrdení. Skonštatoval som, že výčitka sa národnej skupiny môže dotýkať len na 30 %, keďže nemecký prápor⁵⁶ tvorí teraz 70 % Slovákov. Moji kamaráti sa nezúčastnili frontových bojov. Delostrelecký oddiel ako aj peší prápor boli určené výlučne na strážnu službu, nanajvýš na čistenie lesov od partizánskych skupín.

Ešte jedno považujem za dôležité. Podplukovník Pilfousek, ktorý, ako som už na začiatku uviedol, je so svojou Rýchlou brigádou úplne začlenený do nemeckej armády, je jediný, kto vie po nemecky. Podľa jeho názoru je zostavovanie nemeckých oddielov chybou, lebo v praxi sa ukázalo, že nutne potrebuje Nemcov na zabezpečenie spojovateľskej služby.

Naproti tomu len malá časť Nemcov hovorí do takej miery plynulo slovensky, aby mohli skutočne bezchybne nadväzovať spojenie. Bola by to náhoda, ak by mal v náhodne zostavenom pohotovostnom oddieli naozaj vhodných mužov na tlmočenie. Páni⁵⁷ z vojenskej misie ďalej vyhlásili, že je veľmi dôležité, aby boli vo všetkých útvaroch Nemci, lebo sa tým aspoň umožňuje aj spravodajstvo o nálade v celej armáde. Konštatujem, že neviem, kde všade Nemci sú, tým menej vojenská misia, pretože sa nepodnikol pokus, získať Nemcov na situačné spravodajstvo. Jediný, kto s nimi udržiaval spojenie, som bol ja. Ale ani pre mňa to nebolo vždy celkom jednoduché a nevyplýva to len z čisto vojenského hľadiska. Napríklad keď som sa pri jednej delostreleckej jednotke pýtal na vojenské veci a jediným karpatským Nemcom bol len dôstojnícky služobník veliteľa pluku.

Na základe prvých 14 dní som dospel k nasledovnému poznatku: Jednotky etnických Nemcov budú nezmyslom, dokiaľ nebudeme disponovať možnosťou sústredovať záložníkov v týchto dvoch vojenských telesách a v prípade vojny ich budeme môcť nasadiť ako uzavretý celok.

⁵¹V origináli Einsatzbataillon.

⁵²Jozef Turanec, veliteľ 1. divízie v Trenčíne, ktorú 27. 6. 1941 vyviedol na front počas útoku proti ZSSR. Prvý a tretí veliteľ Rýchlej divízie.

⁵³V správach nemeckej vojenskej misie a nemeckého vojenského ataša sa nenachádzajú zmienky o rebéliách počas zhromažďovania na nástupných miestach.

⁵⁴Paul Otto, generál pechoty, od 1. 11. 1939 do 31. 10. 1943 veliteľ nemeckej vojenskej misie na Slovensku.

⁵⁵BA-MA, RW 5/V. 446. Nemecké jednotky v slovenskej brannej moci. Správa nemeckej vojenskej misie č. 281/41g z 26. 11. 1941.

⁵⁶V origináli Infanterieabteilung.

⁵⁷V origináli chybné uvedené Heeren.

Vojenská história

Tým nechcem povedať, že moji kamaráti, ktorí slúžia pri iných jednotkách, nemajú možnosť inej služby. Ak však na začiatok evidencie oboch nemeckých vojenských telies uvediem telegrafistov, strelcov, vodičov, tlmočníkov atď., v priebehu niekoľkých hodín na základe zoznamu zistím, kde sú potrební. Tak by sa zabránilo žiarlivosti a dôsledkom rôznorodosti vo vystupovaní a pripravenosti, ktoré vyplývajú práve z príslušnosti k tej či onej národnosti. Tým by sa jednota i úderná sila jednotlivých vojenských telies skutočne posilnila. Pretože je rozdiel, či do slovenských jednotiek postavím akýchkoľvek nepripravených ľudí alebo vybraných mužov, teda obzvlášť spôsobilých a dám ich k dispozícii pre mimoriadne služby.

Momentálne je vojna a preto som si plne vedomý toho, že sa teraz nemôže nič podniknúť a rovnako ani nechcem na základe 14-dňových skúseností vyvodit' konečný úsudok. Odcestujem ihneď späť, aby som mohol pokračovať vo svojich pozorovaniach.⁵⁸ Na základe pozorovaní Vám potom predložím návrh, ktorý by som chcel odovzdať slovenskej vláde za účelom reorganizácie nemeckých jednotiek.

Žiadam Vás, aby ste už dnes predložili výňatok správy ríšskemu vodcovi

Heil Hitler!
(Karmasin)

Dodatok ku správe:

K mojej správe o skúsenostiach nasadenia národnej skupiny v slovenskej armáde oznamujem upresňujúcu a doplňujúcu nasledovnú:

Na strane 5 som uviedol, že nemecká branná moc zabavila o odviezla ťažké zbrane a potrebnú výzbroj. Na základe rozhovoru s nemeckým vojenským atašé Beckerom⁵⁹ sa opravujem, že nie nemecká branná moc, ale už Česi pripravili Slovensko o všetky tieto veci.⁶⁰ Skutočnosťou zostáva, že stále nie sú k dispozícii.

Okrem toho ešte konštatujem, že medzi záložníkmi ako aj aktívnymi jednotkami sa ešte stále nachádzajú Cigáni. Aj keď slúžia väčšinou ako kočiši alebo na výpomocné práce, nosia však ale tú istú uniformu, akú aj moji kamaráti. Sú zadelení ako rovnoprávni vojaci. Z nášho hľadiska to považujeme za neúnosný stav, ktorý by nejestvoval, ak by sa vytvorili čisto nemecké vojenské jednotky.

V prílohe Vám zasielam odznak nemeckých jednotiek.⁶¹ Nosia ho samozrejme len príslušníci nemeckého práporu a delostreleckého oddielu. Karpatskí Nemci, ktorí sú príslušníkmi iných vojenských telies, nemajú oprávnenie nosiť tento odznak. Napr. ani ja nie, pretože mojou jednotkou je 1. peší prápor. Ak by boli všetci karpatskí Nemci sústredení v uvedených dvoch vojenských telesách mohol by nosiť hákový kríž každý Nemeč, čo by znamenalo opätovne podstatnú uvoľnenie napätia.

Nakoniec Vám ešte na doplnenie oznamujem, že ja sám som zadelený pri vrchnom velení v oddelení II, s mimoriadnou úlohou nadväzovať spojenie so všetkými karpatskými Nemcami.

Prílohy.⁶²

⁵⁸Na front sa už F. Karmasin nevrátil.

⁵⁹Heinrich Becker, plukovník, člen nemeckej vojenskej misie a vojenský atašé pri nemeckom vyslanectve v Bratislave od 1. 11. 1939 do roku 1944.

⁶⁰Porovnaj so správou F. Karmasina VoMI z 28. 3. 1939. ĐURICA, M. S.: La Slovacchia e..., dokument č. 64a, s. 211-213.

⁶¹Miniatura svastiky, ktorá sa nosila na golierových výložkách.

⁶²Prílohy sa pri tejto správe nenachádzajú.